

Валінкевич Н.В.
кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки;
Орлова К.Є.
магістр,
Житомирський державний технологічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ОЦІНКИ СТАНУ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ

У статті автором розглянуто систему показників туризму та визначена роль сателітних рахунків у туристичній діяльності.

Ключові слова: туристична дестинація, сателітні рахунки.

На сьогоднішній день туризм відіграє важливе значення в економіці будь-якого суспільства. Туристична галузь є невід'ємною складовою частиною світового ринку, посідає друге місце у світовому господарстві після комп'ютерної та електронної промисловості, випередивши такі галузі, як нафтопереробна та автомобілебудівна.

В Україні є об'єктивні передумови, щоб увійти до найбільш розвинутих у туристичному відношенні країн світу. Адже держава має вигідне геополітичне розташування, володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом. Саме тому туризм для України може стати дієвим засобом формування ринкового механізму господарювання, надходження значних коштів до державного бюджету, однією з форм раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, залучення широких верств населення до пізнання культурно-історичної спадщини.

Першочергово зазначимо, що на сьогодні існує велика кількість підходів до визначення терміну «туризм». Так, дане поняття характеризують і як вид економічної діяльності, і як сферу активності людей, і як форму спілкування. На нашу думку, туризм - це інтегральне явище, що відображає тимчасовий виїзд людей з місця постійного проживання з метою задоволення власних культурних, пізнавальних, оздоровчих, професійних та інших потреб.

Розвиток туристичної діяльності залежить від комплексу умов: природно-географічних, історико-політичних, соціально-економічних, демографічних, що склалися у суспільстві, і факторів, які їх визначають. Останні прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів розвитку туризму можна віднести географічне положення регіону, політичні відносини між країнами, міжнародний розподіл праці, рівень цін на міжнародному ринку та в різних країнах, співвідношення валют тощо. Визначальними є внутрішні фактори розвитку туризму. Серед них — природно-географічні особливості й кліматичні умови країни; економічна ситуація та внутрішня політика країни, політична стабільність; суспільний лад, рівень розвитку продуктивних сил, структура і рівень добробуту населення.

Особливістю туризму є його багатофункціональність. Він активно впливає на життя людей, організацію їх праці й відпочинку, а відтак на економічний та соціальний розвиток суспільства. Основними функціями туризму є: економічна, соціальна, оздоровча або рекреаційна, виховна, соціокультурна, екологічна та політична. Ці функції проявляються як на рівні окремої особистості, так і на рівні суспільства в цілому.

Особливо слід відзначити економічну функцію, завдяки якій туризм виділився в окрему галузь господарства, що приносить високі прибутки, активно сприяє економічному розвитку суспільства, підвищенню якості життя його членів.

Питанням розвитку туризму загалом та в Україні приділяли увагу значна кількість

вчених, однак для визначення ефективної політики у сфері туристичної діяльності надзвичайно актуальним залишається питання розбудови системи її аналізу, яка б надавала найбільш точну та достовірну інформацію про стан та динаміку розвитку галузі.

Для характеристики стану розвитку туристичної діяльності дуже важливе значення має першочергове визначення системи показників туризму, взаємозв'язків між ними та порядку їх розрахунку. Всю сукупність даних показників можна поділити на наступні групи:

- показники моніторингу туристичного ринку;
- показники, що характеризують туристичні ресурси;
- показники фінансово-економічної діяльності турфірми.

До показників моніторингу туристичного ринку відносяться: об'єм туристичного потоку (кількість іноземних, зарубіжних та внутрішніх туристів у тій чи іншій країні, регіоні); туристичні витрати (сума коштів, витрачених туристами в період поїздки на території країни, регіону); обсяг платних послуг, що надається підприємствами туріндустрії; окремі показники моніторингу (розмір середньої заробітної плати в різних галузях туріндустрії, зайнятість, обсяг інвестицій у сферу туризму [5, с.39].

Показники, що характеризують туристичні ресурси, охоплюють об'єкти двох груп: туристичні дестинації, тобто об'єкти приваблення туристів, а також туристичну інфраструктуру, тобто те, що забезпечує доступність та можливість використання туристичних дестинацій.

Група показників фінансово-економічної діяльності турфірм включає: обсяг реалізації туристичних послуг або виручку від реалізації послуг туризму, показники використання робочої сили (продуктивність праці, рівень витрат на оплату праці тощо), показники використання виробничих фондів (фондовіддача, оборотність оборотних засобів), собівартість послуг туризму, прибуток, рентабельність, фінансові показники (платоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість, валютна самоокупність тощо).

На жаль, зауважимо, що використання показників трьох зазначених груп дає уявлення про кількісні параметри розвитку туристичної галузі, але не відображає дійсного впливу туризму на економіку країни, зокрема у частині його мультиплікативного ефекту. Саме тому нами запропоновано ввести четверту групу показників - економічної ролі туризму, а саме використання сателітних рахунків туризму, яка знайшла розповсюдження у країнах Західної Європи. Ця група показників є найважливішою як з точки зору оцінки ефективності державної політики у сфері туризму, так і в якості індикатору привабливості приватних інвестицій у дану сферу.

Сателітні рахунки — додаткові національні рахунки, що містять наукову інформацію (у фізичних величинах) та доповнюють економічну інформацію системи національних рахунків. Вони охоплюють всю економічну діяльність, пов'язану з туризмом, яка включена до національних рахунків, але не ідентифікована як туризм. Ця діяльність визначається та поєднується у окремому рахунку, тобто рахунку, який є супутником національних рахунків [6].

На основі СРТ може бути побудована система показників з центральним показником - обсягом діяльності сфери туризму (сукупності товарів та платних послуг, пов'язаних з діяльністю туристичної індустрії). За допомогою такої системи показників можливе поглиблене вивчення туризму як економічного феномену, що розглядається під кутом зору джерела додаткового попиту на товари та послуги з боку туристів.

Основними показниками, що розглядаються в СРТ є випуск; проміжне споживання; валова додана вартість; витрати на кінцеве споживання; ВВП, обумовлений туризмом. Додатково при дослідженнях використовуються такі показники, як зайнятість в індустрії туризму; наявність та рух основного капіталу; експорт та імпорт товарів, пов'язаних з туризмом; вплив показників на платіжний баланс.

Виходячи з власних завдань, в СРТ пропонується додаткова категорія - загальні витрати на туризм. Ця категорія, окрім вартості, що відноситься до фактичного кінцевого

споживання туристів, включає витрати підприємств (організацій) на транспорт та проживання в готелях своїх відряджених співробітників та гостей.

Методологія визначення обсягу платних послуг населенню, задіяних в оборот туризму, базується на побудові таблиць-ресурсів. В них порівнюються показники ресурсів туристичних товарів та послуг та їх використання відвідувачами. У першій групі таблиць (таблиці витрат) відображаються витрати на туристичне споживання в розрізі товарів та послуг для кожної форми туризму. Ця група таблиць закінчується зведеною таблицею. В другій групі таблиць (таблиці ресурсів) відображається попит з боку відвідувачів. Загалом, можна зазначити, що практика ведення сателітних рахунків дозволяє більш точно визначити обсяги доходів та витрат туризму, однак потребує пристосування до конкретних умов країни, де вони запроваджуються [1, с. 21-24].

Туризм на сьогодні відіграє важливу роль у житті будь-якого суспільства, чим зумовлюється важливість досліджень у даній галузі. Особливого значення набуває здійснення ефективної політики у галузі туризму, одним з інструментів організації якої є сателітні рахунки. Вони дозволяють детально вивчати роль та значення туристичної галузі у національному господарстві, з'ясувати основні важелі впливу. Звичайно, будь-яка країна має свої особливості, які потребують пристосування, однак сателітні рахунки є загальнометодологічною основою для докладного вивчення туризму та визначення його внеску в економіку країни.

Список використаних джерел:

1. Апарин Н.С., Мымрикова Л.С., Рябушкин Б.Т. Платные услуги населению в сфере туризма в системе макроэкономических расчетов // Вопросы статистики. - 2008. - №4. - С.19-27.
2. Кифяк В.Ф. Організація туризму: Навчальний посібник. - Чернівці: Книги XXI, 2008. - 344 с.
3. Криховецький І.З. Туризм як економічна, соціальна й інтернаціональна галузь та джерело матеріального і духовного розвитку суспільства // Економіка та держава. - 2008. - №10. - С.41-42.
4. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. - К.: Знання, 2008. - 661 с.
5. Сараев А.Р. О показателях статистики туризма // Вопросы статистики. - 2007. - №9. - С. 39-43.
6. www.unwto.org - офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації.
7. www.tourism.gov.ua - офіційний сайт Державної служби туризму і курортів.

Валинкевич Н.В., Орлова К.Е. Усовершенствование экономического механизма оценки состояния развития туризма в регионе.

В статье рассмотрено систему показателей туризма и определена роль сателитных счетов в туристической деятельности.

Ключевые слова: туристическая дестинация, сателитные счета.

Valinkevich N.V., Orlova K.E. Improvement of mechanism of economic of state value of tourism development in the region.

In article system of tourism results is considered and the role of satellite accounts in tourist activity is identified.

Key words: touristic destination, satellite accounts.